

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Sjømatpolitiske strategier for Vesterålen 2013

VESTERÅLEN REGIONRÅD

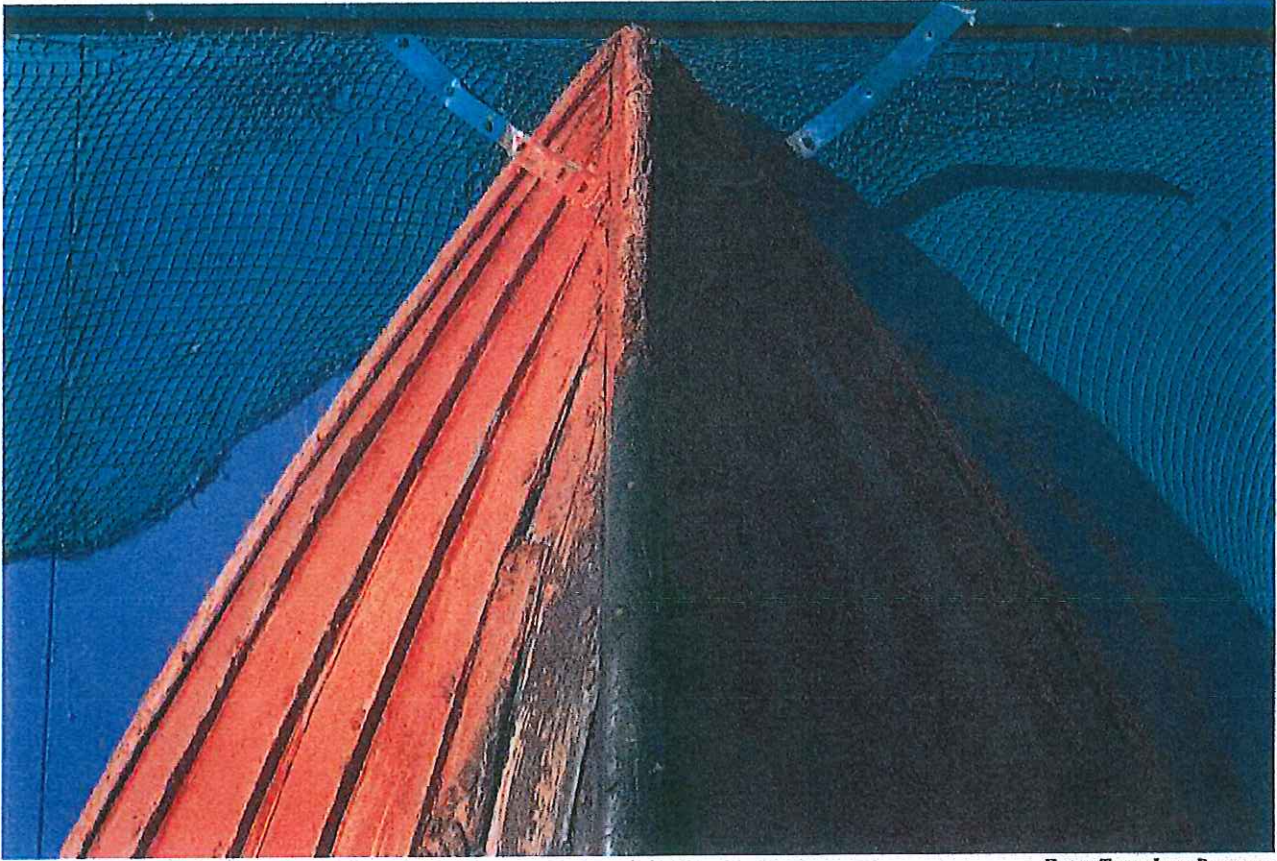

Foto: Trym Ivar Bergsmo

I tråd med de 8 hovedfokus-områdene for Vesterålen regionråd i nåværende periode, ble det signalisert ønske og behov for en tettere dialog og samhandling med sjømatnæringa i regionen. Vesterålen regionråd v Arbeidsutvalget fikk i forrige periode utarbeidet et «Fiskeripolitisk strategidokument for Vesterålen». Begrunnelsen for dette var behovet for større grad av enhetlige innspill fra vår region til den nasjonale fiskeripolitikken.

Dette dokumentet ble et viktig redskap for Arbeidsutvalgets engasjement for sjømatnæringen og spesielt under markedskrisen (2010). Dokumentet er

nå oppdatert. Sekretariatet har innhentet ekstern fagkompetanse hos Vesterålen Fiskeripark AS. I prosessen har aktører innen sjømatnæringen, både på land og sjø kommet med innspill og synspunkter. Andre offentlige og private institusjoner har bidratt med materiale som har underbygget faktaopplysninger.

Dette oppdaterte sjømatpolitiske strategidokumentet, presentert i 2 deler; en strategidel og en faktadel, kan etter sekretariatets skjønn, danne grunnlaget for en politikk for regionens sjømatnæring som er til beste for Vesterålen.

Innhold

Innledning	5
Følgende bedrifter/ institusjoner har vært kontaktet	6
Status og utvikling.....	7
Kort sammendrag fra status og viktige utviklingstrekk for fiskeriene i Vesterålen	7
Folketallsutvikling.....	8
Utvikling i antall fiskere og aldersfordeling blant fiskere	9
Utvikling i antall merkeregistrerte fartøy	9
Utvikling i rettigheter knyttet til fartøy	9
Torsketrålkonsesjon med leveringsplikt til Vesterålen	9
Utvikling i sysselsettingen i fiskeri- og havbruksnæringen	9
Utvalgte områder	10
Status for Vesterålen som sjømatregion	11
Fiskerne.....	11
Flåtesiden	12
Landsiden	13
Sterke og svake sider for Vesterålen som sjømatregion	14
Havbruk.....	14
Tilbud innenfor service og tjenesteproduksjon som er viktig for sjømatnæringa	16
Forhold som vil få stor betydning for næringa inn i 2014	18
Hovedmål og strategier	19
Fiskerne: Mål.....	20
Flåtesida: Mål	20
Landsiden: Mål	21
Havbruk: Mål	21
Andre forhold/ forutsetninger	22

Innledning

Foto: Ove Aalo

Vesterålen er et av verdenens mest produktive kyst- og havområder, noe som gir et helt enestående utgangspunkt for verdiskapning basert på fornybare ressurser. Dette har medført at Vesterålen er en av de største regionene når det gjelder eksport av sjømat.

Marine ressurser har gjennom år dannet grunnlaget for en kunnskapsintensiv næring med en sterk markeds- og kompetanseorientering.

Sjømatpolitiske strategier for Vesterålen skal påpeke de store mulighetene Vesterålen har som en av landets største sjømatregioner, og det foreslås konkrete tiltak for å utnytte mulighetene.

Vesterålen regionråd ved arbeidsutvalget er prosjekteier og styringsgruppe for prosjektet. Prosjekteier har vært representert i arbeidet med sekretariatsleder Silje Kristoffersen.

**Følgende bedrifter/institusjoner
har vært kontaktet**

Aker Seafood Melbu
AS • Andøy kommune v/næringssjefen •
Bø Fiskeindustri AS • Bø kommune v/tiltakskon-
sulenten • E. Kristoffersen • Fiskarlagene i Vesterålen
• Gunnar Klo & Co • Hadsel kommune v/rådmannen
• Høyden Fiskeindustri • J.M. Nilsen Fisk • Jangaard
Andøy • Lødingen kommune v/rådmannen • Main-
stream • Myre Fiskemottak AS • MyreMar •
Nordlaks • Nordland fylkes fiskarlag •
Norway Seafoods • Sigerfjord Fisk
AS • Sommarøy Produksjonslag
• Sortland kommune v/
næringskon-
sulenten
• Vester-
aalens AS
• Ytter-
stad
Fiskeri-
selskap AS
• Øksnes kom-
mune v/næringskon-
sulenten •
Øyfisk
AS

Status og utvikling

Kort sammendrag fra status
og viktige utviklingstrekk for fiskeriene i Vesterålen

Vesterålen fremstår som en av landets viktigste sjømat-regioner. Det ble i 2012 landet om lag 172 tusen tonn fisk til en førstehåndsverdi på over 1,3 milliarder kroner. Lødingen er størst på pelagisk råstoff, mens Øksnes er størst på kvitfisk. I Øksnes ble det landet et samlet kvantum på over 37.000 tonn i 2012. Samlet sett står Lofoten og Vesterålen for over 78 % av alt råstoff som landes i Nordland. Samlet kvantum levert fangst er det høyeste siden 1980. Dette skyldes i stor grad øking på pelagisk råstoff, og at man har historiske høye kvoter på torsk.

Vesterålen er den største havbruks-regionen i Nordland. I 2012 ble det produsert mer en 37.000 tonn fisk (laks og ørret) på lokaliteter i Vesterålen, noe som utgjør omlag 17 % av produserte mengder i Nordland (219.000 tonn). I tillegg har flere havbruksbedrifter produksjon på konsesjoner/ lokaliteter i andre kommuner, hvor råstoffet føres til anlegg i Vesterålen for slakting og foredling. Hadsel og Øksnes er de største havbrukskommunene i Vesterålen.

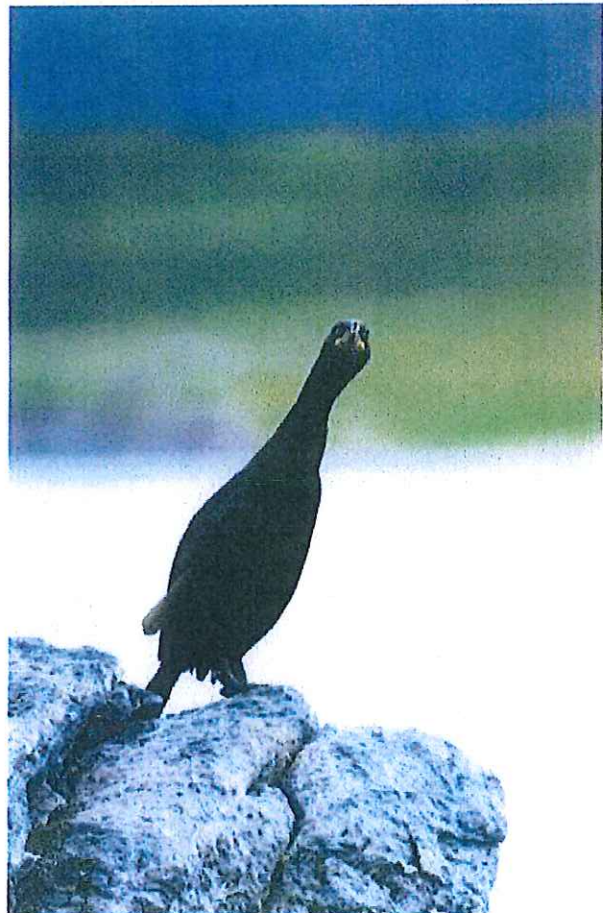

Foto: Trym Ivar Bergsmo

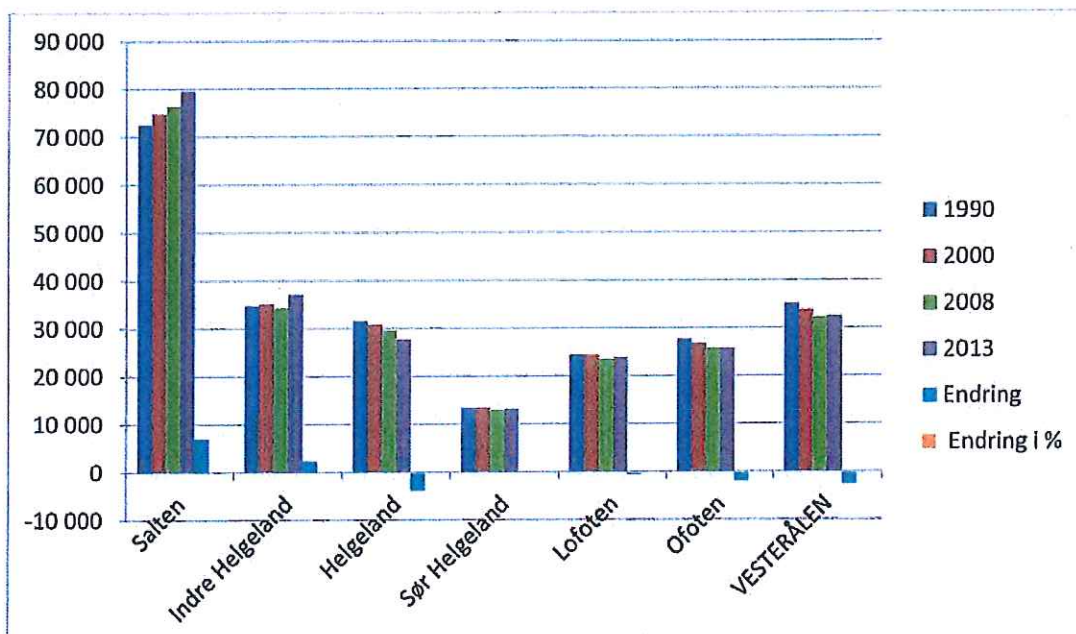
Folketallsutvikling

Kommunene i Vesterålen har mistet bortimot 2.600 innbyggere over en 20-års-periode. Dette tilsvarer en nedgang på vel 7 %. I Nordland fylke er folketallet omtrent uendret i samme periode. Sammenligner man Vesterålen med de øvrige regionene i Nordland, er nedgangen størst i regionen Helgeland (kommunene Alstadhaug, Dønna, Herøy, Leirfjord,

Rødøy, Træna og Vefsn) med en nedgang på ca. 12 %. Deretter følger Vesterålen (- 7,38 %) og Ofoten (- 6,92 %). Salten (kommunene Bodø, Fauske, Sørfold, Beiarn, Gildeskål, Hamarøy, Meløy og Saltdal) er den regionen i Nordland som har størst økning i folketallet med en endring på over 9 %. Region Indre Helgeland har en økning i folketallet med en endring på vel 6 %.

Tabell 1: Folketall pr. 01.07.13

REGIONER	1990	2000	2008	2013	Endring	Endring i %
Salten	72 574	74 794	76 468	79 583	7 009	9,65 %
Indre Helgeland	34 739	35 112	34 362	37 117	2 378	6,84 %
Helgeland	31 555	30 841	29 531	27 793	- 3 762	- 11,92 %
Sør Helgeland	13 374	13 476	13 002	13 174	- 200	- 1,49 %
Lofoten	24 471	24 347	23 577	23 906	- 565	- 2,30 %
Ofoten	27 715	26 727	25 760	25 797	-1 918	- 6,92 %
VESTERÅLEN	35 104	33 812	32 296	32 510	-2 594	-7,38 %
NORDLAND	239 532	239 109	234 996	239 880	348	0,14 %

Figur 1: Folketallsutvikling regioner

I Vesterålen har Bø størst nedgang med 30,4 % (1.160 innbyggere), mens Sortland har en økning i folketallet på over 21 % (1.781 innbyggere) fra 1990–2013.

Utvikling i antall fiskere og aldersfordeling blant fiskere

Antall fiskere viser en sterk nedgang. I Vesterålen er reduksjonen for personer som har fiske som hoved yrke (blad B) fra 1990 frem til i dag på over 50 % (683 fiskere). For fiskere på blad A, er nedgangen på hele 64 %. Fordelt på kommunene er nedgangen størst i Bø for fiskere på blad B (63 %). For fiskere på blad A, er reduksjonen størst i Andøy (83 %).

Utviklingen i aldersfordelingen blant fiskere viser at andelen fiskere over 50 år øker, mens andelen fiskere under 50 år synker. I 1990 utgjorde andelen fiskere under 50 år 74 %, i 2012 er denne andelen falt til 56 %. Andelen fiskere over 50 år var 25 % (1990), mens andelen over 50 år i 2012 er 43 %.

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Utvikling i antall merkeregistrerte fartøy

Antall merkeregistrerte fartøy i Vesterålen er for sterkt nedadgående. Fra 1990 og frem til i dag er bortfallet på 425 fartøy. Dette er en reduksjon på over 56 %. Utviklingen for de enkelte lengdegruppene viser at bortfallet størst for gruppen under 10 m (- 317 fartøy - 67 %), fartøy i gruppen 15 - 20,99 m (- 33 fartøy - 58 %), og for fartøy i gruppen 21 - 27,99 m (- 13 fartøy - 46 %).

Utvikling i rettigheter knyttet til fartøy

Fra 2011 til 2012 er andelen torskerettigheter for kystflåten i

Vesterålen samlet sett, økt. Øksnes og Sortland har hatt økning, mens det har vært nedgang for Andøy, Bø og Hadsel. Antall strukturkvoter i torskefisket har økt fra 72 til 76 (2011 - 2012) og det er i Øksnes man finner den største økningen (+ 8).

Torsketrålkonsesjon med leveringsplikt til Vesterålen

Det er i alt 8,6 torsketråltillatelser med leveringsplikt til anlegg eller kommuner i Vesterålen. Leveringsplikten er knyttet opp mot anlegg i Andøy, Bø og Hadsel kommune. Torsketråltillatelsene disponeres av selskapene Prestfjord Havfiske AS, Nergård Havfiske AS og Nordland Havfiske AS.

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Utvikling i sysselsettingen i fiskeri- og havbruksnæringen

Sysselsettinga i fiskeri- og havbruksnæringa i Vesterålen har fra år 2000 gått ned med om lag 33 % om man benytter tallene fra SSB.

Sysselsettinga i næringa ser imidlertid nå ut til å stabilisere seg med rundt 700-800 årsverk direkte tilknyttet denne næringa. Ser man på den enkelte kommune i Vesterålen, er det Øksnes kommune som har flest sysselsette i fiskeri- og havbruksnæringa (268 personer).

Utvalgte områder

Nedenfor følger de områder som er gjennomgått i rapporten. Områdene er bestemt ut fra den opprinnelige bestilling som ble gjort fra Vesterålen regionråd, og vurderinger og innspill underveis i arbeidet.

Fiskerne/flåten

- Rekruttering, hvordan motivere ungdom inn i næringa? Kan lærlingekvoter, (sjølholderkvoter) være et alternativ?
- Er dagens flåtestruktur optimal for Vesterålen?
- Er utformingen av bifangstreglene tilpasset et optimalt fangstmønster?
- Hvordan best handtere problematikken rundt salg av opparbeidede rettigheter/ kvoter og generasjonsskifte
- Hvordan beholde rettigheter i regionen? Kan et regionalt ressurscenter/ investeringsfond være et alternativ?
- Hvordan best forvalte torsketrålkonsesjoner med leveringsplikt til Vesterålen ?
-

Landsiden

- Er rammevilkår/ infrastruktur for industrien et hinder for utvikling?
- Er dagens fiskerilovgivning tjenlig for Vesterålen som fiskeriregion?
- Hvilke markeder er viktig for næringen, og hvordan er markedskompetansen i bedriftene?
- Hvordan er eierskapet i industrien i Vesterålen?
- Hva skal til for å sikre, utvikle og skape nye helårige arbeidsplasser?
- Hvordan legge til rette for nettverksbygging?
- Hva skal til for å øke kompetansen i næringa?
- Hvilke muligheter ligger for utvikling innen nye satsningsområder for oppforing/ oppdrett av kvitfisk, levendefangst/ levendelagring

Havbruk

- Er rammevilkår/ tilgang til arealer (lovgivning og forvaltning/ arealplanlegging og tilrettelegging) hensiktsmessig?
- Hvordan posisjonere Vesterålen som havbruksregion ved tildeling av nye konsesjoner – grønne konsesjoner?
- Hva skal til for å øke grunnlaget for økt bearbeiding og aktivitet?

Status for Vesterålen som sjømatregion

Sterke og svake sider for Vesterålen som fiskeriregion

Vesterålen har en rekke sterke sider, men også utfordringer som må mestres dersom fiskeri- og havbruksnæringa i regionen fremdeles skal utvikles på en positiv måte. De mest fremtredende styrker og svakheter innenfor de forskjellige områder er påpekt nedenfor.

Fiskerne

Sterke sider – fortrinn

- Stor kompetanse hos fiskerne (erfaringskompetanse)
- Har utnyttet mulighetene til å skape større enheter (strukturering)
- Besitter betydelige kvoterettigheter innenfor de fleste fiskeriene
- Mulighet for å utnytte kombinasjonen fiskeri/ turisme
- Historisk sterk bestand av torsk (økning i kvoten på 25 % fra 2012 til 2013)
- Forsterka og godt tilpasset bifangst-ordning (ferskfiskordning) for torsk

Svake sider – utfordringer

- Antall fiskere går ned/ svikt i rekrutteringa
- Utviklingen i alderssammensetningen negativ
- Lav formalkompetanse
- Liten tilgang på lærlingplasser
- Mangel på skipperemner
- Næringas omdømme en hemsko for rekruttering
- Konkurransvilkårene ovenfor offshorenæringa for dårlig (fiskerifradraget – arbeidstidsordninger)
- Mangel på veiledning ovenfor ungdom om mulighetene i næringa
- Regelverk og stadig nye forskrifter er arbeidskrevende og kostbart for fiskerne

- Endring av kvoteåret til 1. september (vil øke presset på torskefisket om vinteren)
- Sterk konkurranse om sjøarealene (fiskeri, oppdrett, olje/ gass, vindmøller)
- Prisedgang på torsk
- Refordeling på torsk kommer på ei tid som ikke muliggjør fangst på feltene i Vesterålen og Lofoten
- Levendefangst (kvotebonus) for lite utnyttet

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Flåtesiden

Sterke sider – fortrinn

- En variert kystflåte tilpasset lokale forhold og mulighet til fleksibilitet i forhold til fangstmønster
- Stor grad av strukturert flåte gir godt driftsgrunnlag, god inntjening og miljømessig besparelse ved drivstoffeffektive fartøy.
- Den strukturerte flåten vil ha godt grunnlag for fornying (verdien av kvotene viktigst)
- Lokalt eierskap
- Ny og moderne havfiskeflåte med god inntjening
- Godt konkurranseklima mellom aktørene på sjø
- Torsketråttillatelse med leveringsplikt til Vesterålen (anlegg eller kommuner)

Svake sider – utfordringer

- Store enheter (konsentrasjon av kvoter og rettigheter) kan være en utfordring ved eierskifte
- Mangelfull mulighet for strukturering (flåten under 11 m – antall kvoteenheter)
- Deler av kystflåten består av eldre og «umoderne» fartøy
- Mangel på risikovillig kapital. Finansierungsordningene for fiskeflåten for dårlig (etablerings-tilskudd, garantier for egenkapital, rentenivå IN)
- Ulike rammebetingelser (nettolønnsordning) for flåtesida i forhold til olje/ offshorenæringa. Dette er en stor utfordring i forhold til å beholde/ rekruttere mannskap
- Lokal og regional kompetanse på komplisert regelverk mangler
- Tilrettelegging fra det offentlige (kommunene) mht service ovenfor fiskeflåten i enkelte områder er for dårlig og tilfeldig.

- Den sterke struktureringen kan medføre at fartøyeierne konsentrerer seg om fiske av torsk, med den konsekvens at andre arter – som hyse og sei – står ufisket. Det betyr reduserte inntekter, og kan på sikt medføre endringer i kvotetildelingene (fordeling mellom fartøygruppene). Dette vil og kunne ramme landsiden
- Leveringsplikt til anlegg i Vesterålen (anlegg eller kommuner) fra fartøy med torsketråttillatelse svekket etter innføring av forskrift av 12. september 2003 nr. 1131

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Landsiden

Sterke sider – fortrinn

- Nærhet til de viktigste fangstfelt for torsk, sei, hyse og etter hvert også sild (og makrell)
- Geografisk beliggenhet gir et naturlig konkurransefortrinn i forhold til tilgang på ferskt råstoff
- En av de største fiskeriregionene for landet kvantum kvitfisk
- Mottaksanlegg for fisk og fiskeprodukter i alle kommunene i regionen
- Gode havneforhold for mottak av fisk med god infrastruktur og service
- Ressurspersoner og i stor grad lokale eiere – supplert med eierskap av de store lokomotivene i norsk og internasjonal fiskeindustri (Jangaard, Nergård, Aker, Rui Costa)
- Lang og tradisjonsrik erfaring på mottak og produksjon av fisk og fiskeprodukter
- Gode utskipningsmuligheter for fisk og fiskeprodukter (sjø/ land/ luft)
- Bedriftene har vist stor omstillingsevne

Svake sider – utfordringer

- For lav bearbeidingsgrad – mer og mer av fisken sendes ut ubearbeid (råstoffleverandører)
- For mange produsenter konkurrerer i de samme markeder/ lite samordning
- Høyt kostnadsnivå gir liten mulighet for arbeidsintensiv produksjon (filetproduksjon)
- Konkurransesituasjonen endret ved at sørnorske aktører er kommet inn på kjøpersida (klipp fisk-produsenter)
- Filialisering av lokalt eierskap gjør at viktige beslutninger tas utenfor Vesterålen
- Større andel av råstoffet leveres frossent (høye råstoffpriser gir liten mulighet til videreforedling)
- For liten markedskompetanse

- For lite nettverkssamarbeid (samarbeid mellom aktørene lokalt og regionalt)
- Mangel på helårige arbeidsplasser gir liten stabilitet for arbeidstakerne og et hinder for rekruttering
- For tradisjonell – liten vilje/ evne til nytenking og utvikling
- Man har i for liten grad ikke utnyttet potensialet som ligger i å utnytte nye arter som krabbe, skjell, tang, tare og biprodukter
- Man har i for liten grad utnyttet merkevarenavnet «Vesterålen» og «norsk sjømat»
- Man har ikke utnyttet mulighetene som ligger i produksjon av fiskeprodukter med miljøprofil/ miljømerking
- Man har i liten grad sett på mulighetene i markedet for samarbeid om produksjon av rødfisk og kvitfisk
- Til dels små og kapitalsvake bedrifter
- Samfunnet rundt enkelte bedrifter forvitres (post, butikk, skole, barnehage), noe som kan føre til at bedriften fremstår som mindre attraktiv i forhold til rekruttering og å holde på kompetent arbeidskraft
- Bedriftene har i for liten grad tatt i bruk teknologiske nyvinninger
- Tilgang på råstoff sterkt sesongbetont (vintersesongen)
- Muligheten for mottak av levendefangst og levendelagring av torsk lite utnyttet

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Sterke og svake sider for Vesterålen som sjømatregion

Sterke og svake sider for Vesterålen som havbruksregion

Havbruk

Sterke sider – fortrinn

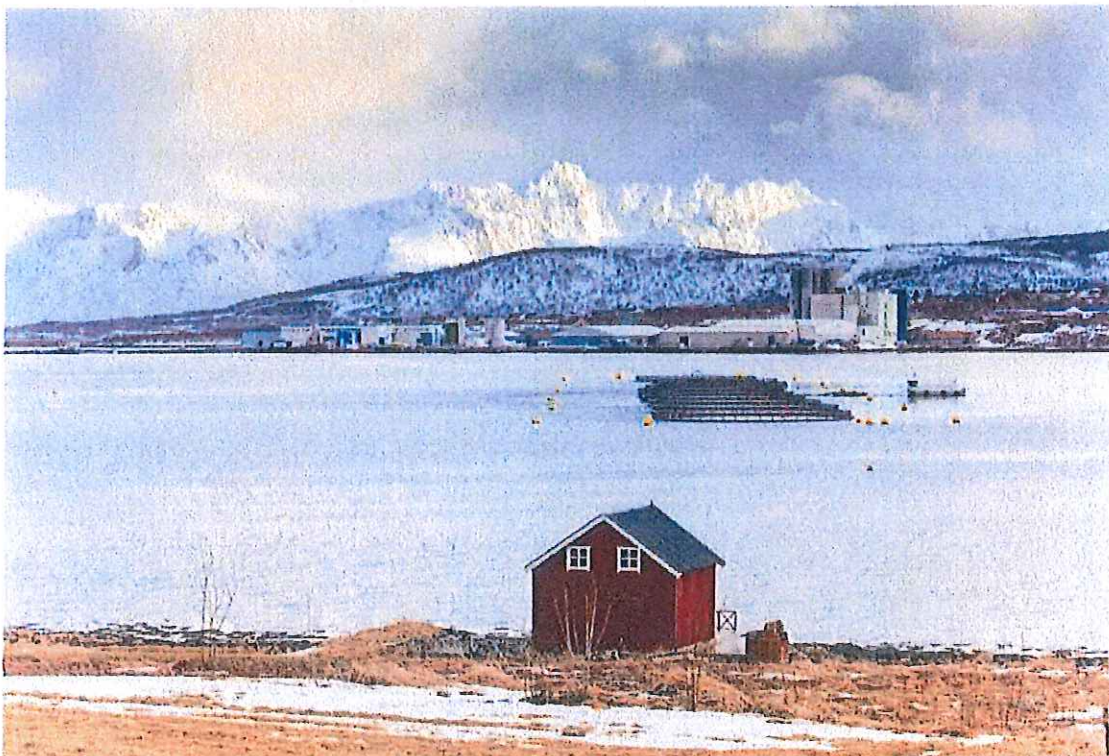
- Naturgitte fortrinn i forhold til temperatur, strøm og topografi
- Gode lokaliteter med høy produksjon.
- Produktene selges til mer enn 100 land og hevder seg godt i konkurranse med andre matvarer, både mht. helsegevinst, CO2, fillet utbytte og kostnadseffektiv logistikk.
- Lokalt eierskap er regelen, bedriftene eier egne slakterier og andeler i smolt selskap som er lokalisert utenfor regionen.
- Bedriftene har kontroll på varestrømmen fra stamfisk og rogn til ferdige produkter. Produktene selges både til bedrifts og forbruksmarkedet.
- Bedriftene har god inntjening og resultatevne.
- Innovative miljøer som ser nye muligheter både på produktutvikling og nye tekniske løsninger.
- Kombinasjon av tradisjonell produksjon (slakting, pakking, eksport) og videreforedling
- Godt samarbeid mellom oppdretterne i regionen og i Nordland
- Samarbeid om lokale kompetansearbeidsplasser som ex. Fiskehelsetjenesten og dykkerfirma.
- Salg foregår i egen regi eller gjennom etablerte langsiktige salgskanaler

- I forkant av å ta i bruk teknologiske nyvinninger (foringssystemer, systemer for lusebekjempelse, teknologi ved slakting og foredling). Regionen har kompetanse på levendelagring, fangst og oppforing av torsk.
- Næringen sysselsetter mange med fagbrev og høyere utdanning.

Svake sider – utfordringer

- Mangel på politisk prioritering ved lokalitetssøknader og tilrettelegging av egnet areal til oppdrett, kan være ett hinder for vekst i kommunene i Vesterålen. Felles kystsoneplan for kommunene i Vesterålen kan bedre dette
- For lav bearbeidingsgrad
- Praktisering av regelverket for MTB er et hinder for optimal utnyttelse av biomassen/ råstoffet). Naturgitte temperaturer i havet gir sesongbasert vekst og slakting når MTB utnyttes maksimalt. Dette medfører permitteringer av folk i slakteriene hvert år, og mangel på produkter til kundene. Det er ønskelig å ha mere fisk i havet om høsten for å ta denne ut i perioder når tilveksten er mindre (Gjennomsnittlig MTB).
- Produsentene i Vesterålen er på feil side av grensa med hensyn på økt MTB som kompensasjon for beliggenhet langt nord. Mange lokaliteter ligger nord for lokaliteter i Troms fylke. Et alternativ kan være å innføre de samme reglene som i Troms og Finnmark med høyere MTB per konsesjon, også i Lofoten og Vesterålen.

- Data fra lusetellinger benyttes selektivt som bremsekloss for videre utvikling av oppdrett i Vesterålen, mens data fra andre vassdrag ikke tas med i grunnlaget som vurderes.
- Det mangler utdanning på videregående nivå i havbruk i Vesterålen
- Lite oppmerksomhet og kunnskap omkring hvor mange arbeidsplasser og hvilke verdier som skapes i havbruksnæringa.

Fabrikkene til Nordlaks og Skretting på Børøya. Foto: Nordlaks/Stian Klaussen

Tilbud innenfor service og tjenesteproduksjon som er viktig for sjømatnæringa

For at en region skal kunne fremstå som næringsmessig attraktiv, er det flere forhold som må være på plass. For aktørene i sjømatnæringa er godt utbygd og tidsmessig infrastruktur avgjørende for å være attraktiv. Videre er det svært viktig at det finnes tilbud av varer og tjenester som aktørene etterspør. Mangel på dette kan lett føre til at man taper i konkurransen om spesielt fremmed-flåten. Denne velger havner og områder som innehar slike tilbud. Imidlertid kan man konkludere med at det i Vesterålen er tilbud som dekker de fleste områder som sjømatnæringa har behov for. Eksempler på dette er:

- *Service for flåte og landindustri*
- *Slip og mekanisk verksindustri*
- *Plastindustri*
- *Notbøteri*
- *Transport*
- *Bunkers (mangler større bunkersanlegg for den havgående flåte en del steder)*
- *Eksport og salgsselskaper*
- *Forproduksjon (produksjon av fiskefor)*
- *Fiskehelse*
- *Offentlig service (Mattilsynet, Fiskeridirektoratet)*
- *Fiskeriorganisasjoner*

Andre forhold

Sjømatnæringas utviklingsmulighet i regionen bestemmes i stor grad av aktørene i næringa selv. Ledelse, ansatte, kompetanse, kapital, utviklings- og omstillingsevne er de viktigste elementene. Regionen har næringsmiljøer med tiltreknings-kraft på nye bedrifter. Like viktig for utviklingen er den tilrettelegging som lokale, regionale, fylkeskommunale og sentrale myndigheter bidrar med.

Nedenfor er det kommentert en rekke forhold som sett fra næringas side er viktig å få satt fokus på.

- Veinettet internt i regionen og ut av regionen er for dårlig og medfører økte transportkostnader. Lokale og regionale myndigheter gav innspill til Nasjonal transportplan 2014-2023 med krav om snarlig utbedring av E-10/ rv 85 Sortland-Evenes. Denne strekningen ble vedtatt i NTP 2014-2023. En opprusting av det interne veinettet i Vesterålen må også prioriteres.
- Lokale og regionale myndigheter har tidligere gitt innspill om økning i bevilgningene til havneformål, og det er i NTP tatt med utbedringer i Andenes havn (Andøy), Hovden (Bø) og Myre havn (Øksnes).
- Virkemiddelapparatet lite tilpasset næringa (næringa må tilpasse seg virkemiddelapparatet)
- Uro i Euro-sonen, og økonomiske problemer (betalingsvansker) i noen av de viktigste landene for norsk fiskeeksport gir grunn til bekymring. Problemene kan medføre redusert eksport av torsk til spesielt land som Spania, Italia og Portugal
- Uro i finansmarkedene (økte rentekostnader) vil påvirke driftsresultat og dempe investeringer. Spesielt vil utviklingsprosjekt kunne bli rammet
- Mangel på samarbeid mellom kommunene i regionen og mellom regionene kan i enkelte tilfeller være en ulempe for bedrifter som ønsker samarbeid på tvers av kommunegrensene (felles eller tilpasset arealplaner/ kystsoneplaner kan løse dette/ felles næringsplan for regionen)

- Behandling og tiltak i Helhetlig Forvaltningsplan for Lofoten og Barentshavet kan ha betydning for fiskerinæringas utvikling i Vesterålen
- I forbindelse med revidering av arealplaner, bør de lokale fiskarlagene involveres for å avdekke mulige konfliktforhold i tilknytning til konkurrerende bruk av havet.
- Vesterålen trenger møteplasser mellom aktører i sjømatnæringa og forsknings- og utdanningsinstitusjoner som kan bidra til å utvikle næringas potensial
- Nedlegging av videregående skoletilbud rettet inn mot næringa i regionen er uheldig for rekruttering og utvikling
- Regionen mangler høyskoletilbud som er rettet inn mot den marine næringa
- Vesterålen mangler et organ/ -apparat med kompetanse i fiskerispørsmål som kan være operativt i forhold til å bistå aktørene i næringa (spørsmål knyttet til forvaltning og reguleringer, kvotespørsmål, lover og regelverk, gi høringsuttalelser, osv).

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Forhold som vil få stor betydning for næringa inn i 2014

Bestandsutviklingen for de viktigste fiskeslagene

Utviklingen i bestandssituasjonen for de viktigste fiskeslagene for Norge (Vesterålen) er fortsatt gode, og da spesielt hva gjelder norsk-arktisk torsk. Totalkvoten settes til 993 000 tonn for 2014, noe som innebærer en nedgang på 7000 tonn fra 2013. Den norske torskekvote settes til 443.735 tonn inkludert 21.000 tonn kysttorsk og 7 000 tonn forskningsfangst. For hyse er situasjonen en annen. Totalkvoten for hyse er fastsatt til 178 500 tonn for 2014. Dette er 21 500 tonn lavere enn i 2013. Den norske hysekvoten vil med dette være på 88 115 tonn, inkludert forskningskvoten. Loddekvoten for 2014 er satt til 15 000 tonn, i tråd med rådet fra ICES. Dette er en kraftig reduksjon fra 2013, hvor kvoten var på 200 000 tonn. Totalkvoten for blåkveite i 2014 videreføres på 19 000 tonn. Kvoten på NVG-sild er fastsatt til 418.487 tonn for 2014. Det har vært en dramatisk nedgang i den norske kvoten på NVG sild fra 2009 (55 %). Den anbefalte kvoten for Makrellfiske i 2014 er 890 000 tonn. Dette er en økning fra 2013 hvor den anbefalte kvoten ble satt til 497 000-542 000 tonn.

De store kvotene på torsk vil fremdeles ha stor betydning for fiskeriene i Vesterålen. Det vil for fiskerne gi økt fangst-grunnlag og dermed også grunnlag for økte inntekter. Imidlertid kan det tyde på fremdeles lave priser

på torsk fremover. Likevel kan den store torskekvote, tildels kompensere for reduksjonen i prisene. For landindustrien vil økte torskekvoter føre til større landinger lokalt, bedre kapasitetsutnyttelse og mulighet for økt aktivitet og sysselsetting.

Markedsutsiktene framover

Markedsutsiktene for norsk sjømat må fremdeles beskrives som noe usikre inn i 2014. Årsaken er i første rekke krisen i Euro-sonen, hvor land som Hellas, Spania, Italia og Portugal har blitt pålagt store budsjettkutt og innsparinger av EU. I tillegg sliter de samme landene med svært stor arbeidsledighet. Situasjonen i disse viktige landene for norsk fiskeeksport og da særlig torsk, vil uten tvil vil få betydning for eksporten kommende vinter. Fallende etterspørsel på grunn av redusert kjøpekraft, og reduksjon i landenes kredittverdighet, vil være utfordrende for norske fiskeeksportbedrifter. I tillegg er det sterke konkurrenter til norsk saltfisk og klippfisk i markedene. Blant annet skinn- og beinfri «bacalao» av *Alaska Pollock* produsert i Kina. Ulike ferdig utvannede produkter gir enklere tilberedning og konkurrerer på pris i et allerede presset marked.

Hovedmål

*Vesterålen skal være
en av landets viktigste sjømatregioner
Økt verdiskapning og
styrket konkurranseevne hos etablerte aktører,
skal bidra til etablering av nye aktiviteter
basert på de fortrinn Vesterålen har.*

Hovedstrategier

*For å nå målet vil det viktigste tiltaket være
å øke markedskompetansen.*

*Dette gjennom
samarbeid og nettverksbygging
mellom fiskeribedriftene i og utenom regionen, og
gjennom målrettet markedsarbeid*

Fiskerne: Mål

Øke rekrutteringen og bedre alderssammensetningen av fiskere i Vesterålen.

Tiltak

- Øke rekrutteringa til fiskeryrket gjennom å bygge opp fiskeryrkets omdømme. Dette ved å etablere et felles nettverk/ forum mellom fiskerne og fiskernes organisasjoner, skoleverket på grunnskole-videregående skoles nivå og kommunene i regionen. Formålet er å synliggjøre mulighetene og det potensialet som fiskeryrket har. Arbeidet må tilrettelegges gjennom et målrettet prosjekt som innebærer oppsøkende aktivitet blant annet på skoler og utdanningsinstitusjoner, og gjennom informasjon og markedsføring
- Legge til rette for økt samarbeid mellom næring og skoleverk/ utdanningsinstitusjoner
- Arbeide opp mot sentrale myndigheter med sikte på å øke fiskerfradraget (utligne rammevilkårene mot offshorenæringa).
- Øke formalkompetansen gjennom å reetablere marin utdanning i regionen, og arbeide for å etablere en marin videregående skole i regionen.

Flåtesida: Mål

Øke antall fartøy i regionen, og beholde eller øke kvoterettighetene som regionen besitter.

Tiltak

- Arbeide for å øke tilgangen på risikovillig kapital til etablering, fornying og eierskifter, og se på mulighetene for å etablere et regionalt ressurscenter (investeringsfond)
- Arbeide for forutsigbare og gode rammebetingelser for en bærekraftig næring.
- Bygge ut infrastruktur og service i havnene for å gjøre regionen

attraktiv for så vel fremmedflåte som lokal flåte

- Arbeide for ungdom/ rekrutteringskvoter/ lærlingekvoter (sjølholderkvoter)
- Arbeide for at bifangstordningen innordnes slik at den (i tid og omfang) kan utnyttes optimalt og gi grunnlag for fangst av andre fiskeslag enn torsk.

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Landsiden: Mål

Beholde og utvikle fiskerimiljøene i Vesterålen, og sikre et desentralisert mottaksapparat i hele regionen. Dette gjennom å utnytte de fordelene Vesterålen har med nærhet til de store fiskeressursene og stor tilgang på ferskt råstoff av høy kvalitet. Målsetningen må være å øke sysselsettinga og sikre flere helårige arbeidsplasser i næringa, samt øke graden av bearbeiding i bedriftene. Lønnsomheten må også styrkes i bedriftene.

Tiltak

- Stimulere til økt alliansebygging og samarbeid mellom bedrifter for på den måten å utnytte råstoff og kapasitet på en bedre måte
- Legge til rette for at bedriftene kan øke sin leveringsdyktighet gjennom å ta i bruk villfanget fisk for oppføring og lagring (levendelagring)
- Stimulere til større satsing på spesialisering og nisjeproduksjon rettet direkte mot markedet
- Legge til rette for økt bruk av restråstoff og mer utradisjonelle arter.
- Bidra til å øke markedskompetansen hos bedriftene

- Legge til rette for å bygge opp merkenavnet «Vesterålen» og «norsk sjømat»

Havbruk: Mål

Videreutvikle og etablere regionen som et kraftsenter innen havbruk. Dette gjennom å bygge på etablerte miljøer og kunnskap innen tradisjonelt havbruk, bearbeiding og forproduksjon.

Tiltak

- Legge til rette for etablering av nye lokaliteter (arealplanlegging lokalt og regionalt)
- Arbeide for at Vesterålen sikres sin andel av nye konsesjoner ved nytildeling (grønne konsesjoner)
- Legge til rette for økt bearbeiding.
- Arbeide for at regulering av næringa baseres på næringas egne premisser, og som baseres på biologiske og miljømessige hensyn.
- Arbeide for økt MTB på eksisterende konsesjoner i Vesterålen
- Arbeide for et forvaltningsregime som skiller mellom havbruksnæringa som industriell aktør og den tradisjonelle fiskerinæringa hvor man driver ressursforvaltning.

Andre forhold/forutsetninger

For å nå målet om at Vesterålen skal bestå og utvikle seg som en av landets viktigste sjømatregion, må innsatsen settes inn på følgende områder.

- Arbeide for å bedre veinettet innad i regionen og ut og inn til regionen
- Arbeide for forutsigbare og gode rammebetingelser for en bærekraftig sjømatnæring.
- Arbeide for at fiskeri-havnene utbygges og moderniseres i takt med de endringer som skjer på flåte- og fraktefartøysida
- Arbeide for økt tilgang på kapital, og bidra til at virke-middelapparatet

er tilpasset næringas behov.

Innovasjon Norge må i større grad bidra med tilskudd og risikolån til næringa

- Etablere felles tiltak for rekruttering/ arbeidskraft-tilgang
- Arbeide for å øke kompetansen i næringa (skoletilbud på videregående og høyskole-nivå)
- Arbeide for at forsknings-miljøer etableres i regionen
- Utrede muligheten for å etablere et veilednings- og kompetansesenter for alle deler av næringa i regionen

Gfx.nrk.no

